

DOPRINOS SOCIO-DEMOGRAFSKIH I PSIHOSOCIJALNIH OBILJEŽJA UDOMITELJA OBJAŠNJENJU MOTIVA ZA BAVLJENJE UDOMITELJSTVOM DJETETA

SAŽETAK

Poznavanja motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece leži u činjenici da motivacijski procesi uključuju i čitav niz ostalih psihosocijalnih procesa odgovornih za intenzitet, usmjerenje i upornost nastojanja udomitelja za realizacijom udomiteljstva, postizanjem određenog cilja te zadržavanja u ulozi udomitelja. Kako kod nas do sada nije provedeno istraživanje koje je u fokusu imalo motive udomitelja, cilj rada je utvrditi povezanost socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja s motivima za udomiteljstvom. Istraživanje je provedeno na uzorku od 279 udomiteljica s područja Hrvatske. Rezultati pokazuju da je najizraženiji motivirajući faktor altruizam te motiv popunjavanja praznine u životu. Nešto manje su izraženi motivi temeljeni na vlastitom iskustvu djetinjstva i udo-

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: lipanj, 2011.
Prihvaćeno: prosinac, 2011.
UDK 364.65-053.2

Maja Laklija¹
Pravni fakultet u Zagrebu
Studijski centar socijalnog rada

Ključne riječi:

motivi, udomiteljstvo djece,
socio-demografska i
psihosocijalna obilježja.

---

¹ Doc. dr. sc. Maja Laklija, socijalna radnica, e-mail: mlaklija@pravo.hr

miteljstva, želje za djetetom – proširenjem obitelji te religijski i domoljubni motivi. Rezultati hijerarhijske regresijske analize pokazuju da je temeljem socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja moguće predviđati njihove doprinose u objašnjenju motiva udomitelja za udomiteljstvom. Dobiveni rezultati ukazuju na neke od mogućih smjernica za osmišljavanje mogućih putova regrutiranja potencijalnih udomitelja.

UVOD

Zbog društvenih promjena (zapošljavanje žena, individualizacija, ekonomska kriza i uz nju vezano siromaštvo, skrb o ostarjelim roditeljima i sl.) sve veći broj zemalja izvještava o krizi udomiteljstva koja proizlazi iz prethodnih desetljeća nedovoljnog ulaganja u ovaj oblik skrbi (Pavolini i Ranci, 2008.; Sellick, 2011.). Kao rezultat toga, broj obitelji koje se bave udomiteljstvom sve je niži, a broj djece u skrbi sve veći čemu još kod nas dodatno doprinosi i aktualan proces deinstitucionalizacije (Zakon o socijalnoj skrbi, NN, 57/2011., čl. 108). Sve to između ostalog ukazuje i na potrebu promišljanja o politici regrutiranja novih, poticajnih i kvalificiranih udomiteljski obitelji koje će pružiti sigurnost smještaja (Ivković i Žizak, 2010.). Međutim, unatoč tome, o razlozima zašto neki pojedinci i obitelji donose odluku o bavljenju udomiteljstvu, tj. o njihovoj motivaciji zna se relativno malo (Cole, 2005.).

Povijesno gledano, u svijetu se i kod nas, pod različitim utjecajima (ratna razaranja, neimaština, epidemija španjolske gripe) te prodiranja individualne nasuprot kolektivne svijesti javlja potreba da skrb za djecu bude organizirana, zakonski definirana te u rukama države i stručnjaka (Puljiz i sur., 2005.). Tako su uz Crkvu u području skrbi za djecu djelovale i institucije te organizacije civilnog društva, često pokretane od strane obrazovanih i/ili bogatih ljudi koji su kroz svoje socijalno djelovanje, utjecali i na formiranje državnih socijalnih politika. Kao takav, kod nas se ističe dr. Đuru Basaričeka koji je aktivno organizirao i prikupljao sredstva za udomljavanje gladne djece iz južnih u sjeverne krajeve te sudjelovao u traženju seljačkih obitelji koje su htjele uzeti djecu na prehranu, dohranu ili zanat (Kolar-Dimitrijević, 2008.). Promatrajući razdoblje od 1900. godine do vremena 2. svjetskog rata i nakon njega, možemo reći da se skrb za djecu uglavnom odnosila na zaštitu djece u okolnostima rata, siromaštva, napuštenu, tzv. zapuštenu djecu i djecu koja su kršila zakon (Martinović, 1991.; Branica, 2006.). Za prihvatanje djece najčešće su se prijavljivale seoske obitelji jer je život na selu bio jeftiniji, hrana dostupnija, a nadzor nad djetetom lakši. Te su obitelji prolazile proceduru provjere njihove spremnosti da brinu o udomljenom djetetu, sposobnosti za pravilan odgoj djece i sl. Poznat je podatak da su žene koje su s osobitim zalaganjem i uspjehom odgajale udomljenu djecu dobivale posebne nagrade (Majdak, 2006.). Danas se ne zna točna struktura udomitelja i djece toga vremena. Ipak, raspolaže se podacima koji ukazuju da su gotovo svi imućniji ljudi tog vremena, bez obzira na zanimanje, primali djecu na prehranu, a i da je bilo slučajeva udomljavanja djece radi zapošljavanja u domaćinstvu, odnosno eksploatiranja djece kao radne snage u poljoprivredi, koje je u ratno vrijeme nedostajalo (Kolar-Dimitrijević, 2008.), što posredno ukazuje na moguće izvore motivacije za udomiteljstvom toga vremena.

U skladu s ranije navedenom tradicijom udomiteljstva, struktura udomiteljskih obitelji u Republici Hrvatskoj danas ukazuje da su udomitelji u prosjeku osobe nižeg obrazovanja, više životne dobi te da pretežno žive u ruralnim područjima. To podupire nalaze o mogućim financijskim motivima, važnosti novčane pomoći, ali i otvara prostor razmišljanju o udomiteljstvu kao o obliku samozapošljavanja (Butković, 2005.). U Hrvatskoj do sada nije provedeno istraživanje koje je u svom fokusu imalo motive udomitelja za udomiteljstvom, iako su se neki autori bavili propitivanjem pojedinih aspekata udomiteljstva (npr. Ajduković i Sladović Franz, 2004.; Družić Ljubotina, Kletečki Radović i Jelača, 2005.; Kletečki Radović i Kregar Orešković, 2005.; Ivković i Žižak, 2010. i sl.).

MOTIVACIJA ZA UDOMITELJSTVOM

Motivacija može biti definirana kao set unutarnjih (intrinzičnih) i vanjskih (ekstrinzičnih) poticaja/čimbenika koji potiču ili iniciraju ponašanje pojedinca i određuju njegov smjer, intenzitet, oblik i trajanje (Beck, 2003.). Unutarnja/intrinzična motivacija vezana je uz motivaciju osobe za djelovanje, a ne za rezultat toga djelovanja. Vanjska/ekstrinzična motivacija pretpostavlja vanjski postavljeni cilj koji treba dosegnuti kao osnovni motiv djelovanja iza čega slijedi nagrada, odobravanje, ili pohvala. MacGregor i suradnici (2006.) proveli su kvalitativnu studiju kojoj je cilj bio istražiti motivaciju, izvore podrške i okolnosti zadržavanja udomitelja u sustavu skrbi za djecu. Rezultati pokazuju da je najčešća motivacija za postajanje udomiteljem bila intrinzična motivacija, tu se ističu altruistični motivi za postizanje promjene u životu udomljene djece te potreba za postojanjem djece u vlastitom domu. Više od polovice udomitelja navodi da je to jedan od načina na koji oni mogu pridonijeti životu zajednice, dok jedna četvrtina navodi jedan ili više razloga povezanih sa željom za roditeljstvom, bilo zato jer ne mogu imati vlastitu djecu, jer žele proširiti svoju obitelj, žele posvojiti dijete, ili su njihova djeca odrasla, pa imaju potrebu popuniti tu prazninu.

Istraživanja su pokazala da je bitan intrinzični motivator za postajanje udomiteljem usko povezan s obiteljskom dinamikom, tj. osjećajem »praznog gnijezda« (Anderson, 2001.; Isomaki, 2002.; MacGregor i sur., 2006.), željom za posvojenjem djeteta te za povećanjem obitelji (Baum, Crase i Crase, 2001.; MacGregor i sur., 2006.), kao i za osiguravanjem društva vlastitom djetetu u cilju njegove dobrobiti (Isomaki 2002.; MacGregor i sur., 2006.). Rhodes i sur. (2006.) ukazuju na podatak da su oni udomitelji kojima je motiv za postajanje udomiteljem bila mogućnost posvojenja djeteta, u situacijama kada to nije bilo moguće ostvariti, u većem broju slučajeva odustajali od bavljenja udomiteljstvom. Nadalje, udomitelji se odlučuju na bavljenje udomiteljstvom zato jer žele zaštititi djecu (Rodger, Cummings i Leschied, 2006.), omogućiti im skrb kakvu ni oni sami nisu imali kao djeca te zato jer zamjećuju nedostatak udomiteljskih obitelji spremnih na udomljavanje pojedinih kategorija djece (Crase i sur., 2000.). Motiv za udomiteljstvom povezan je i sa socijalnim utjecajem i religijskim uvjerenjem, tj. osjećajem dužnosti o brizi za druge (Baum, Crase i Crase, 2001.; MacGregor i sur., 2006.;

Shireman, 2009.). Baum, Crase i Crase (2001.) kao motive navode i ohrabrivanje i poticaje od strane prijatelja, rodbine i/ili lokalne zajednice, poznanstvo s već postojećim udomiteljima te postojanje slobodnih prostornih/smještajnih kapaciteta.

Rodger, Cummings i Leschied (2006.) navode da se oni udomitelji, koji su na udomiteljstvo potaknuti preko medija, manji broj godina zadržavaju u udomiteljstvu za razliku od onih koji su o njemu bili informirani od strane vjerskih organizacija i/ili bliskih osoba. To ukazuje na značaj osjećaja postojanja »susjedske podrške«, a moguće i postojećeg pozitivnijeg stava prema udomiteljstvu u okruženju te primjera pozitivnog iskustva i modela pružanja udomiteljske skrbi kao motivatora. Međutim, kako ističe Zvonarević (1989.), iako je istraživanje stavova, jedan od putova objašnjavanja motiva koji imaju središnje značenje u razumijevanju ponašanja ljudi. Ipak, treba imati na umu da su stavovi samo jedna od odrednica ponašanja. Slično tome, i važnost je percepcije kvalitete vlastitog života udomitelja prepoznata u činjenici da osobe koje su sretno i zadovoljne svojim životom imaju bolje odnose s okolinom, bolje ispunjavaju radne i obiteljske uloge, zdravije su, emocionalno stabilnije i bolje podnose stres na poslu i izvan njega te su spremnije pomagati drugima (Brajša-Žganec i Kaliterna Lipovčan, 2006.).

Pojedini udomitelji osjećaju se blagoslovljeni onime što imaju u životu te se imaju potrebu »odužiti« zajednici (Denby, Rindfleisch i Bean, 1999.; MacGregor i sur., 2006.), dok neki udomiteljstvo vide kao oblik fleksibilnog »zapošljavanja« kod kuće (Anderson, 2001.; Cole, 2005.). Ostali intrinzični motivi su želja za pomaganjem djece, osiguravanje stabilne okoline za rast i razvoj djeteta te pružanje ljubavi djetetu (Alcalay i sur., 2002.; Isomaki, 2002.; Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.; Cole, 2005.; Rhodes i sur., 2006.; MacGregor i sur., 2006.; Whiting i Huber, 2007.). Udomitelji koji su u srodstvu s udomljenim djetetom navode kao motive za udomiteljstvom potrebu da dijete ostane u vlastitoj obitelji te da se izbjegne njegovo izdvajanje u neko drugo, njemu nepoznato, okruženje (Testa i Shook, 2002.). Istraživanja pokazuju da je intrinzična motivacija udomitelja u visokoj korelaciji s njihovim zadovoljstvom udomiteljstvom i zadržavanjem u njemu (MacGregor i sur., 2006.). Rodger, Cummings i Leschied (2006.) kao čimbenik koji utječe na donošenje odluke o bavljenju udomiteljstvom navode i profesionalno usmjerenje k pomažućim djelatnostima (socijalnom radu, podučavanju, rehabilitaciji i slično).

Od ekstrinzičnih motiva, istraživanja ukazuju na važnost financijske komponente kao motiva za udomiteljstvom, odnosno da udomitelji udomljavaju djecu i u cilju popunjavanja obiteljskog budžeta (Isomaki, 2002.; Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.; MacGregor i sur., 2006.). Ipak, važno je napomenu da to nije osnovni determinirajući motiv za postajanjem i zadržavanjem udomitelja u udomiteljskoj ulozi (Denby, Rindfleisch i Bean, 1999.; Triseliotis, Borland i Hill, 2000.; Kirton, 2001.; MacGregor i sur., 2006.). Međutim, ono što istraživanja pokazuju (MacGregor i sur., 2006.) jest da percipiranje udomiteljske naknade kao adekvatne može pozitivno utjecati na zadržavanje udomitelja u toj ulozi.

Razmišljajući o razlozima kako to da se ipak veći broj osoba ne odlučuje za udomiteljstvo, Triseliotis, Borland i Hill (2000.) zaključili su da za to ne postoji jednostavan razlog, već da on može varirati od slabe plaćenosti do većeg stupnja zapošljavanja žena na tržištu rada, i slično. Isto tako, većina udomitelja odlučuje postati udomiteljima kada to odgovara interesima njihove obitelji, kao i njima samima, te se isto tako odlučuje za napuštanje te uloge kada se te okolnosti izmijene. Dando i Minty (1987., prema Cole, 2005.) navode da su s aspekta pozitivnih ishoda udomiteljstva važna dva motiva: udomiteljeva želja da pomogne djetetu povezana s njegovom nemogućnosti za rođenjem vlastitog i sposobnost udomitelja da se identificira s udomljenim djetetom zbog vlastitog negativnog iskustva djetinjstva. Cole (2005.) ističe da je ta instrumentalna i altruistična motivacija udomitelja povezana sa stabilnošću smještaja djeteta i njegovom mogućnosti uspostavljanja sigurne privrženosti. S druge strane, autori Buehler, Cox i Cuddeback (2003.) i Cole (2005.) navode da motivi koji proizlaze iz osobnih potreba udomitelja i/ili njihove biološke djece te potrebe za popunjavanjem kućnog budžeta vode nestabilnosti i češćem prekidu udomiteljskog smještaja.

Važnost poznavanja motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom leži u činjenici da motivacijski procesi uključuju i čitav niz ostalih psihosocijalnih procesa (Beck, 2003.). U skladu s time, motivacija udomitelja rezultat je interakcije pojedinca i okruženja, proces koji je odgovoran za intenzitet, usmjerenje i upornost nastojanja pojedinca/udomitelja za realizacijom udomiteljstva, postizanjem određenog cilja, zadržavanja u pojedinoj aktivnosti te time i ulozi udomitelja. Sve to ukazuje na potrebu istraživanja motiva kao čimbenika koji pokreću potencijalne udomitelje na aktivnost traženja dozvole za bavljenje udomiteljstvom, kako bi se na osnovi dobivenih rezultata mogle izdvojiti neke od mogućih smjernica za osmišljavanje mogućih putova pristupanja regrutiranju potencijalnih udomitelja uvažavajući postojeći kontekst udomiteljstva.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj rada je utvrditi povezanost socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja operacionaliziranih kroz percipiranu socijalnu podršku, stavove o udomiteljstvu te zadovoljstvo kvalitetom života s motivima za udomljavanje djece.

METODOLOGIJA

PRIKUPLJANJE PODATAKA I OPIS UZORKA

Podaci su prikupljeni u udomiteljskim obiteljima djece na području Republike Hrvatske, do kojih se došlo u suradnji s Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi te centrima za socijalnu skrb. Prilikom uzorkovanja, vođeno je računa o zastupljenosti udomitelja po regijama, kao i

kategoriji udomiteljstva (udomiteljske obitelji koje skrbe o djeci s teškoćama u razvoju, djeci i mlađim punoljetnicima s problemima u ponašanju i djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi). Istraživanje je provedeno u suradnji s Uredom UNICEF-a u Hrvatskoj na uzorku od 303 udomitelja. Sudjelovanje u istraživanje bilo je dobrovoljno, a prilikom provedbe istraživanja, poštovala su se načela istraživačke etike. Istraživanje je provedeno od strane educiranih anketara. U ukupnom uzorku od 303 udomitelja koji su sudjelovali u istraživanju, 92% udomitelja su osobe ženskog spola. Sukladno tome, kako bi se udovoljilo metodološkim zahtjevima, u daljnu su analizu uzeti samo udomitelji ženskog spola, odnosno 279 udomiteljica, koliko ih je ukupno sudjelovalo u istraživanju.

Rezultati istraživanja pokazuju da je prosječna dob udomiteljica u uzorku 51,1 godine, da njih 73% ima (izvan)bračnog partnera. Svaka četvrta udomiteljica je zaposlena, dok najbrojniju grupu čine umirovljenice (34%). Osvrnemo li se na obrazovnu strukturu, nešto više od pola ispitanika ima završenu srednju školu, dok njih 31,5% ima niži stupanj obrazovanja. U prosjeku, kućanstvo udomitelja broji 4,9 osoba, a na svakog člana kućanstva dolazi 27,7m² stambenog prostora. Prosječan je broj godina bavljenja udomiteljstvom 9,2 godina, a udomiteljice se u prosjeku počinju baviti s udomiteljstvom u dobi od oko 42 godine. U nešto manje od 50% slučajeva udomiteljice trenutno udomiavaju jedno dijete.

MJERNI INSTRUMENTI

S obzirom da nisu postojali odgovarajući instrumenti, za potrebe ovog istraživanja konstruirana je **Skala za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece**. Skala je konstruirana na način da se iz svake čestice može zaključiti ponešto i o potrebi koja stoji iza pojedinog motiva. Pri konstrukciji seta varijabli vodilo se računa o nalazima dosadašnjih istraživanjima motiva udomitelja za udomiteljstvom djece (npr. Triseliotis, Borland i Hill, 2000.; Kirton, 2001.; Cole, 2005.; MacGregor i sur., 2006.; Whiting i Huber, 2007. itd.). Skala se sastoji od 20 čestica, od kojih svaka opisuje jedan od motiva. Od ispitanika se tražilo da na ljestvici od 1 do 5 procijene koliko je koji od motiva za postajanje udomiteljem bio prisutan kod njih u procesu postajanja udomiteljima. Pri tome, 1 označava »u potpunosti se ne odnosi na mene«, a 5 »u potpunosti se odnosi na mene«. Teorijski se raspon rezultata kreće od 20 do 100. S obzirom da je jedan o ciljeva rada i validacija skale, detaljniji opis njenih mjernih karakteristika prikazan je u djelu rada Rezultati i rasprava.

Uпитnik socio-demografskih obilježja udomitelja konstruiran za potrebe ovog istraživanja sastoji se od niza socio-demografskih varijabli: dob (1 = > 31 godine, 2 = 31-40 godina, 3 = 41-50 godina; 4 = 51-60 godina te 5 = 60 < godina) i obrazovanje udomitelja (1 = > OŠ, 2 = SŠ trogodišnja, 3 = SŠ četverogodišnja te 4 = VŠ i VSS), broj članova, struktura kućanstva, bračni status (0 = samac, 1 = u partnerskoj vezi), radni status udomitelja (0 = nezaposlen, 1 = zaposlen), veličina naselja (1 = do 2 000 stanovnika, 2 = 2 001-10 000, 3 = 10 001-100 000, 4 = 100 001 i više stanovnika), stanovanje u stanu/kući te prihod kućanstva.

Upitnik o iskustvu udomiteljstva, konstruiran za potrebe ovog istraživanja, sastoji se od sljedećih varijabli: dužine bavljenja udomiteljstvom; poznanstva s nekom drugom udomiteljskom obitelji (1 = da, 2 = ne) te broju djece koja se trenutno nalaze u udomiteljstvu.

Skraćivanjem i prilagodbom originalnog Upitnika socijalne podrške čiji su autori Sarason i sur. (1983.), konstruiran je **Upitnik specifične socijalne podrške udomitelja**. Skupina varijabli u prilagođenom upitniku, između ostalih, uključuje pitanja o tome tko pruža udomiteljima emocionalnu i moralnu podršku, financijsku pomoć, praktičnu pomoć te savjete vezane uz udomiteljstvo (teorijski raspon odgovora je 0-11). Udomitelji su također pitani da za svakog od ranije navedenih pružatelja podrške procijene učestalost pružanja pojedinog oblika podrške (1 označava »izrazito rijetko«, a 5 »izrazito često«) (mogući raspon rezultata kreće se od 0 do 55). Viši rezultat označava i veću dostupnost socijalne podrške.

Skala stavova o udomiteljstvu (eng. *Attitudes toward Foster Parent Inventory*) čiji su autori Lekies, Yates, Crase i Stockdal (1998., prema Touliatos, Perlmutter i Straus, 2001.) sastoji se od 26 tvrdnji. Čestice skale odnose se na stavove udomitelja vezane uz dobrobit i potrebe djeteta u udomiteljstvu, osobne poteškoće, ograničenja i nagrade koje udomitelji mogu iskusiti, za sustav podrške, edukaciju te financijski aspekt udomljavanja. Formiranju ukupnog rezultata, koji se postiže zbrajanjem odgovora na tvrdnjama, prethodi transformacija odgovara na negativnim tvrdnjama (1, 3, 13, 17 i 22). Psihometrijski je utvrđeno postojanje četiriju subskala s pripadajućim česticama: subskale vezane uz stavove udomitelja o identitetu udomitelja/o ulozi udomitelja uopće te sustavu udomiteljstva (tvrdnje 3, 4, 8, 11, 15, 16, 17 i 20), uz očekivanja od udomiteljstva pri pružanju skrbi udomljenom djetetu (5, 7, 9, 19, 24 i 25), uz dobrobiti djeteta u udomiteljstvu (1, 13, 22 i 23) te subskale stavova o potrebi za smjernicama/usmjeravanjem (6, 10 i 12). Kako faktorskom analizom za pet čestica nije utvrđena značajnost niti na jednom faktoru (2, 14, 18, 21 i 26), one nisu uključene u daljnju analizu. Sudionici istraživanja izražavali su za svaku tvrdnju svoj stav na Likertovoj skali od 5 stupnjeva pri čemu je broj 1 označavao potpuno neslaganje, a broj 5 potpuno slaganje. Viši rezultat označava pozitivnije stavove o udomiteljstvu. Cronbach α dobiven na česticama vezanima uz stavove o identitetu udomitelja u ovom uzorku iznosi 0,70, očekivanja od udomiteljstva 0,56, percipiranu dobrobit djeteta u udomiteljstvu 0,60 te potrebu za smjernicama/usmjeravanjem 0,66. Cronbach α na 21 čestici na uzorku udomiteljica u ovom istraživanju iznosi 0,75.

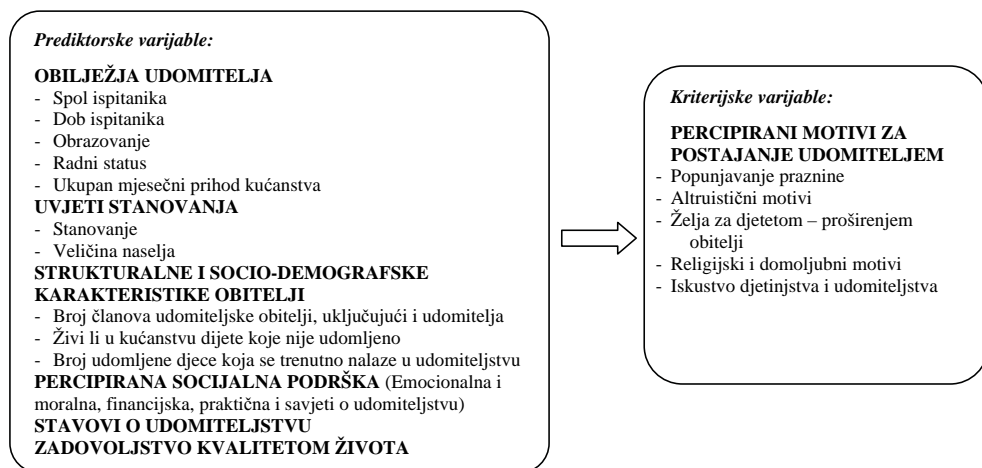
Upitnik kvalitete života (MANSA), čiji su autori Priebe, Roder-Warner i Kaiser (1999., prema Priebe i sur., 1999.), sastoji se od 16 pitanja i namijenjen je samoprocjeni kvalitete života, odnosno nekih njezinih aspekata (posao, smještaj, financijska situacija, slobodno vrijeme, psihičko i fizičko zdravlje, socijalni kontakti, osobna sigurnost, s kim osoba živi, seksualni život, odnosi s obitelji). U upitniku se 12 čestica odnosi na subjektivnu procjenu kvalitete života. Od sudionika se tražilo da na skali od 1 (»ne može biti gore«) do 7 (»ne može biti bolje«) procijene koliko su zadnjih tjedan dana bili zadovoljni svojom kvalitetom života. Četiri pitanja su objektivne čestice na koje sudionici odgovaraju s da ili ne. Viši rezultat označava veće zadovoljstvo

životom. Skala pokazuje zadovoljavajuću konzistentnost, a teorijski raspon kreće se od 12 do 84. Cronbach α na uzorku udomiteljica u ovom istraživanju iznosi 0,88.

Slika 1.

Model istraživanja doprinosa socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja razumijevanju motivima za udomljavanje djece

S obzirom na činjenicu o nepostojanju ranijih istraživanja na našem području kojima bi se ispitao doprinos različitih čimbenika/setova varijabli (socio-demografskih i psihosocijalnih) na motivaciju udomitelja, postavljen je hipotetički teorijski utemeljen model (slika 1.) u kojem su varijable raspodijeljene na prediktorske i kriterijske, a navedeni model je empirijski testiran. Za utvrđivanje doprinosa prediktora u objašnjenju kriterija korištena je hijerarhijska regresijska analiza. Svrha je predloženog modela opisati i dati kontekstualan okvir razumijevanja motiva udomitelja za udomiteljstvom u Republici Hrvatskoj.

REZULTATI I RASPRAVA

FAKTORSKA ANALIZA SKALE ZA ISPITIVANJE MOTIVA UDOMITELJA ZA BAVLJENJE UDOMITELJSTVOM DJECE

Za utvrđivanje faktorske strukture skale za ispitivanje motivacije za bavljenje udomiteljstvom korištena je analiza glavnih komponenata. Broj je značajnih komponenti određen uz pomoć *scee* testa koji je pokazao optimalnu soluciju s pet značajnih komponenti. U potrazi za optimalnom strukturom isključene su dvije varijable. Varijabla »Vlastito negativno iskustvo djetinjstva« (čestica br. 6.) po sadržaju i značenju je redundantna s varijablom »Vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva« te je isključena, dok se varijabla »Dijete će unijeti više

M. Laklija: Doprinos socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja objašnjavanju...

Ljubavi u obitelj između mene i supruga/e« (čestica br. 17.) projicira na više komponenti, ali nema niti jednu značajnu saturaciju (uz kriterij 0,40). Iz tablice 1. u kojoj se nalaze prikazane vrijednosti i postotak objašnjene varijance, vidljivo je da kumulativni postotak varijance objašnjene s četiri izlučena faktora iznosi 58,14%, pri čemu prvi faktor objašnjava 18,63% varijance, drugi 11,73%, treći 10,30% varijance, dok četvrti i peti faktor objašnjavaju nešto manji udio varijance, tj. četvrti 9,65, a peti 7,81%.

Tablica 1.

Matrica ekstrakcije glavnih komponenti

Komponente	Karakteristični korijen			% ekstrahirane varijance			% rotirane varijance		
	UKUPNO	% varijance	Kumulativni %	UKUPNO	% varijance	Kumulativni %	UKUPNO	% varijance	Kumulativni %
1	4,213	23,404	23,404	4,213	23,404	23,404	3,355	18,638	18,638
2	2,007	11,151	34,555	2,007	11,151	34,555	2,112	11,733	30,371
3	1,766	9,812	44,367	1,766	9,812	44,367	1,855	10,305	40,676
4	1,360	7,553	51,920	1,360	7,553	51,920	1,738	9,655	50,331
5	1,120	6,223	58,144	1,120	6,223	58,144	1,406	7,813	58,144

Ekstrahirane glavne komponente rotirane su uz pomoć Varimax rotacije. Kako bi se dobila što jasnija struktura, u interpretaciji komponenti značajnima smo uzimali korelacije varijabli i komponenti veće od 0,40. Matrica faktorske strukture dobivena ekstrakcijom glavnih komponenata – varimax rotacija prikazana je u tablici 2.

Dobiveni su rezultati na promatranom uzorku obrađeni komponentnom analizom te je utvrđeno da je latentnu strukturu moguće svesti na pet faktora (s pripadajućim nazivima subskala): popunjavanje praznine, altruistični motivi, želja za djetetom – proširenjem obitelji, religijski i domoljubni motivi te iskustvo djetinjstva i udomiteljstva. Rezultati, kako je vidljivo iz tablice 2., pokazuju da izdvojene subskale sadrže sljedeće čestice:

1. Popunjavanje percipirane praznine u životu: faktor (komponenta) kojim su saturirane čestice 10, 11, 12, 15, 16 i 18, a koje redom označavaju sljedeće motive: vlastita djeca su odrasla, nezaposlenost, velik neiskorišteni stambeni prostor, zato da imam nekoga za koga ću se brinuti, važnost financijske podrške/naknada za udomitelje te višak slobodnog vremena/potreba za društvom. Veći rezultat na ovoj subskali označava jaču izraženost motiva za popunjavanjem (percipirane) praznine u životu (Cronbach's Alpha = 0,80).
2. Altruistični motivi: faktor koji saturira čestice 3, 4, 13 i 14, koje označavaju sljedeće motive: želja da se pomogne djetetu u potrebi/nevolji, iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/nevolji, ljubav prema djeci te dobročiniteljstvo. Veći rezultat na subskali označava jaču izraženost altruističnih motiva za postajanjem udomiteljem (Cronbach's Alpha = 0,56).

Tablica 2.

Rotirana matrica glavnih komponenti (Varimax rotacija) – Skala vlastitih motiva za postajanje udomiteljem – procjena udomitelja

	Komponenta				
	1	2	3	4	5
1. Nemogućnost imanja vlastite djece	-0,041	-0,010	0,845	0,135	-0,013
2. Želja za većim brojem djece	0,407	-0,058	0,506	0,025	0,200
3. Želja da se pomogne djetetu u potrebi/ nevolji	-0,127	0,594	-0,067	0,056	-0,051
4. Iskustvo poznavanja djeteta u potrebi/ nevolji	-0,060	0,697	-0,115	0,065	0,217
5. Vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva	0,087	0,465	-0,005	0,049	0,477
7. * Vlastiti roditelji su bili udomitelji	0,021	-0,051	0,082	0,028	0,860
8. Poznanstvo s osobom koja je udomitelj	0,533***	0,046	0,176	0,002	0,499
9. Nemogućnost posvojenja djeteta	0,062	0,075	0,790	0,092	0,067
10. Vlastita djeca su odrasla	0,754	-0,014	-0,200	0,077	0,119
11. Nezaposlenost	0,719	-0,200	0,129	0,105	-0,080
12. Velik neiskorišteni stambeni prostor	0,739	-0,044	0,062	0,121	0,123
13. Ljubav prema djeci	0,127	0,646	0,156	0,018	-0,002
14. Dobročiniteljstvo	0,149	0,649	0,037	0,017	-0,079
15. Zato da imam nekoga za koga ću se brinuti	0,518	0,438	0,200	0,003	0,062
16. Važnost financijske podrške/naknada za udomitelje	0,579	0,179	0,031	0,050	-0,068
18.** Višak slobodnog vremena/potreba za društvom	0,721	0,222	0,119	0,248	0,091
19. Religijski motiv	0,143	0,081	0,096	0,917	0,050
20. Domoljubni motivi	0,251	0,055	0,163	0,880	0,008

* U potrazi za optimalnom strukturom čestica br. 6 »Vlastito negativno iskustvo djetinjstva« po sadržaju i značenju je redundantna s česticom »Vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva« te je isključena.

** U potrazi za optimalnom strukturom čestica br. 17 »Dijete će unijeti više ljubavi u obitelj između mene i supruge/e« projicira na više komponenti, ali nema niti jednu značajnu saturaciju (uz kriterij 0,40) te je isključena.

*** Unatoč značajnijoj korelaciji varijable s prvom komponentom, odlučeno je da sljedeći logički (sadržajni) kontekst pojedine komponente, varijabla bude zastupljena umjesto u prvom u petom faktoru.

3. Želja za djetetom – proširenjem obitelji: faktor koji saturira čestice 1, 2 i 9, koje redom označavaju sljedeće motive: nemogućnost imanja vlastite djece, želja za većim brojem djece i nemogućnost posvojenja djeteta. Veći rezultat na subskali označava jaču

M. Laklija: Doprinos socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja objašnjavanju...

- izraženost motiva želje za djetetom – proširenjem obitelji (Cronbach's Alpha = 0,59).
4. Religijski i domoljubni: faktor kojim su saturirane čestice 19 i 20, koje redom označavaju religijski i domoljubni motivi. Veći rezultat na subskali označava jaču izraženost religijskih i domoljubnih motiva. (Cronbach's Alpha = 0,85).
  5. Iskustvo djetinjstva i udomiteljstva: faktor kojim su saturirane čestice 5, 7 i 8, koje redom označavaju sljedeće motive: vlastito pozitivno iskustvo djetinjstva, vlastiti roditelji su bili udomitelji te poznanstvo s osobom koja je udomitelj. Viši dobiveni rezultat označava jaču izraženost ovog motiva (Cronbach's Alpha = 0,46).

Unatoč niskoj unutarnjoj konzistentnosti dobivenoj na pojedinim subskalama, u skladu s njihovim sadržajem i teorijskim utemeljenjem zadržana je u daljnjoj analizi struktura od pet faktora.

Tablica 3.

Prosječni rezultati dobiveni na subskalama procjene vlastitih motiva udomitelja za postajanje udomiteljima

	M	SD	N
Popunjavanje praznine u životu (6 čestica)	15,22	6,734	279
Altruistični motivi (4 čestice)	18,35	2,554	279
Želja za djetetom – proširenjem obitelji (3 čestice)	5,13	2,926	279
Religijski i domoljubni motivi (2 čestice)	4,23	2,733	279
Iskustvo djetinjstva i udomiteljstva (3 čestice)	7,38	3,147	279

Veći rezultat na pojedinoj subskali označava jaču izraženost pojedinog faktora, odnosno motiva za udomiteljstvom. Dobivene srednje vrijednosti (tablica 3.) pokazuju da je najizraženiji intrinzičan motivirajući faktor sudionica istraživanja altruizam ($M=18,35$, $std=2,55$). U skladu s time, dobiveni rezultat o izraženosti altruističnog motiva potvrđuju rezultate nekih drugih istraživanja (Rhodes i sur. 2006.; Isomaki, 2002.) koja pokazuju da se udomitelji odlučuju na udomiteljstvo iz želje za pružanjem ljubavi i sigurnog doma djetetu u potrebi. Nakon altruističkih motiva, sljedeći najizraženiji motiv je popunjavanja praznine u životu ($M=15,22$, $std=6,73$). Nešto manje su, pri procjenjivanju motiva za bavljenje udomiteljstvom, izraženi motivi temeljeni na vlastitom iskustvu djetinjstva i udomiteljstva, želje za djetetom – proširenjem obitelji te religijski i domoljubni motivi.

POVEZANOST SOCIO-DEMOGRAFSKIH I PSIHOSOCIJALNIH OBILJEŽJA UDOMITELJA S MOTIVIMA ZA UDOMLJAVANJE DJECE

Za utvrđivanje doprinosa prediktora (tablica 4.) u objašnjenju kriterija te kako bi se procijenila i eksplanatorna snaga svakog seta varijabli sukladno postavljenom problemu istraživanja, a s obzirom na karakteristiku zavisne varijable prilikom analize korištena je

hijerarhijska regresijska analiza. Proveden je adekvatan broj (5) regresijskih analiza u kojima su kriterijske varijable bile rezultati na subskalama proizašlima iz faktorske analize upitnika o motivima udomitelja za postajanje udomiteljem (popunjavanje praznine u životu, altruistični motivi, želja za djetetom – proširenjem obitelji, religijski i domoljubni motivi te iskustvo djetinjstva i udomiteljstva). Prediktorske su varijable uvrštavane sukcesivno, kao zasebni blokovi prediktorskih varijabli. Nakon svakog bloka, testirana je promjena u prognozi kriterija. Kako je na pojedina pitanja određeni broj ispitanica odbio odgovoriti, što je u kasnijoj analizi doprinijelo isključivanju većeg broja ispitanika, nedostajuće su vrijednosti u tim varijablama nadomještene srednjom vrijednošću iste. Taj postupak primijenjen je samo u slučajevima varijabli kod kojih je ukupan broj *missing data* iznosio najviše pet.

Tablica 4.

Prosječne vrijednosti dobivene na prediktorskim varijablama

Prediktori	M	SD	N
Obrazovanje	2,25	1,028	279
Prihod kućanstva	8,10	3,415	279
Radni status	0,22	0,412	279
Broj članova kućanstva	4,89	2,112	279
Žive li u kućanstvu i neudomljena djeca	0,52	0,500	279
Bračni status	0,72	0,448	279
Veličina naselja	2,59	1,105	279
Dob udomitelja	3,50	0,985	279
Stanovanje u stanu/kući	1,76	0,428	279
Broj godina bavljenja udomiteljstvom	8,74	6,313	279
Poznanstvo s nekom udomiteljskom obitelji	1,21	0,409	279
Broj udomljene djece	1,88	1,160	279
Emocionalna i moralna socijalna podrška	10,02	9,237	279
Financijska podrška	4,38	4,689	279
Praktična podrška	5,66	5,268	279
Savjeti o udomiteljstvu	5,23	4,729	279
Stavovi o udomiteljstvu – identitet udomitelja	28,40	3,339	279
Stavovi o udomiteljstvu – očekivanja od udomiteljstva	21,50	3,984	279
Stavovi o udomiteljstvu – dobrobit djeteta	14,49	2,446	279
Stavovi o udomiteljstvu – potreba za smjericama	11,03	2,788	279
Zadovoljstvo kvalitetom života	5,30	0,990	279

U tablici 5. prikazani su rezultati regresijske analize koja je provedena u cilju utvrđivanja doprinosa socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja objašnjenju motiva

udomitelja za popunjavanjem percipirane praznine u životu. Kao što je vidljivo iz tablice 5., multipla korelacija (R) između socio-demografskih varijabli iznosi 0,428 ($p < 1\%$), što objašnjavaju 18,3% varijance kriterija, tj. motiva udomitelja da se bave udomiteljstvom zbog popunjavanja percipirane praznine u životu. Kada se u model u drugom koraku dodaju prediktori koji se odnose na iskustvo u udomiteljstvu, multipla korelacija povećava se na $R=0,476$ ($p < 1\%$), a udio objašnjene varijance na 23%. Dodavanjem u trećem koraku prediktora koji se odnose na iskustvo učestalosti primanja socijalne podrške, multipla korelacija povećava se na $R=0,512$ ($p < 1\%$), dok je udio objašnjene varijance u kriteriju 26%. U četvrtom koraku dodavanjem prediktora koji se odnose na stavove o udomiteljstvu, multipla korelacija iznosi $R=0,532$ ($p < 1\%$), a udio objašnjene varijance 28%. Uvođenjem prediktora percepcije kvalitete života udomitelja (peti korak) multipla korelacija povećava se na $R=0,544$ ($p < 1\%$) što sada objašnjava gotovo 30% varijance u kriteriju. Jedino promjena koeficijenta multiple korelacije četvrtog koraka u odnosu na R iz trećeg bloka nije statistički značajna.

Kada govorimo o motivima udomitelja za udomiteljstvom, iza kojih stoji potreba udomitelja za popunjavanjem percipirane praznine u životu udomiteljstvom, među socio-demografskim varijablama statistički značajnima pokazali su se prediktori dobi udomitelja, radnog statusa i stanovanja. Odnosno, motiv za popunjavanjem praznine u životu izraženiji je kod udomitelja koji su starije životne dobi, nezaposleni te koji žive u kući. Kada su u model dodani prediktori koji se odnose na iskustvo u udomiteljstvu, statistički značajnim pokazao se prediktor poznanstva udomitelja s nekom drugom udomiteljskom obitelji te broj udomljene djece. Pri tome je motiv za popunjavanjem praznine u životu izraženiji kod onih udomitelja koji poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj te koji imaju veći broj djece u udomiteljstvu. Među prediktorima koji se odnose na iskustvo učestalosti primanja socijalne podrške, značajnim se pokazao prediktor učestalosti primanja praktične socijalne podrške. Motiv je izraženiji kod onih udomitelja koji češće primaju praktičnu socijalnu podršku. Osvrnemo li se na stavove o udomiteljstvu, nije utvrđen statistički značajan doprinos niti jednog od pripadajućih prediktora toga bloka objašnjenju motiva za popunjavanjem percipirane praznine u životu, dok se statistički značajnim pokazao doprinos prediktora percepcije kvalitete života udomitelja. Udomitelji koji su zadovoljniji vlastitom kvalitetom života imaju izraženiji motiv za popunjavanjem praznine. U konačnom je modelu, koji uključuje sve blokove prediktora, utvrđeno da je motiv izraženiji kod onih udomitelja koji su nezaposleni, žive u kući, starije su životne dobi, poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj, imaju manje prihode te koji su zadovoljniji kvalitetom vlastitog života.

Nalazi ovog istraživanja u skladu su s nalazima nekih ranijih istraživanja motiva za bavljenje udomiteljstvom djece koja su pokazala da je bitan intrinzični motivator za postajanje udomiteljem usko povezan s obiteljskom dinamikom, tj. osjećajem »praznog gnijezda« (Isomaki 2002.; Anderson, 2001.; MacGregor i sur., 2006.; Rhodes i sur., 2006.). Naime, istraživanja pokazuju da upravo udomitelji čija su djeca odrasla imaju potrebu popuniti tu prazninu kroz udomljavanje djeteta. To povezuju sa sindromom praznog gnijezda,

Tablica 5.

Doprinos socio-demografskih i psiho-socijalnih obilježja udomitelja operacionaliziranih kroz percipiranu socijalnu podršku, stavove o udomiteljstvu te zadovoljstvo kvalitetom života objašnjenju motiva udomitelja za popunjavanje percipirane praznine u životu i altruističnih motiva udomitelja za udomljavanje djece

Prediktor	Popunjavanje percipirane praznine u životu					Altruistični motivi udomitelja za udomljavanje djece								
	r	R ²	Ukupni F	F promjena	β	β u zadnjem koraku	r ^s kriterijem	r	R ²	Ukupni F	F promjena	β	β u zadnjem koraku	r ^s kriterijem
Obrazovanje	0,428	0,183	6,695**		,096	0,055	-0,087	0,083	0,007	0,210		-0,013	-0,057	0,006
Prichod kućanstva					-0,117	-0,129*	-0,111					0,023	0,029	0,021
Radni status					-0,228**	-0,217**	-0,303					0,035	0,034	0,037
Broj članova kućanstva					0,150	-0,012	0,097					-0,020	-0,065	0,006
Žive li u kućanstvu i neudomljena djeca					-0,054	-0,041	-0,039					0,021	0,034	0,017
Bračni status					0,077	0,012	0,087					-0,063	-0,101	-0,037
Većina naselja					0,084	0,099	-0,055					-0,006	0,015	-0,014
Dob udomitelja					0,161*	0,140*	0,158					-0,016	-0,038	-0,026
Stanovanje u stanu/kući					0,258**	0,213**	0,255					0,056	0,041	0,039
Broj godina bavljenja udomiteljstvom	0,476	0,227	6,507**	5,038**	-0,032	-0,031	0,070	0,102	0,010	0,231	0,301	0,026	0,013	0,011
Poznanstvo s nekom udomiteljskom obitelji					-0,167**	-0,139*	-0,240					-0,043	-0,040	-0,048
Broj udomljene djece					0,176*	0,159*	0,240					0,047	0,053	0,017
Emocionalna i moralna socijalna podrška	0,512	0,262	5,822**	3,138*	-0,103	-0,083	0,017	0,169	0,028	0,480	1,223	-0,099	-0,101	0,009
Financijska podrška					0,099	0,077	0,116					0,073	0,091	0,090
Praktična podrška					0,175*	0,152	0,154					0,004	0,008	0,073
Sajeti o udomiteljstvu					-0,017	0,000	0,065					0,113	0,128	0,108
Stavovi o udomiteljstvu: - identitet udomitelja	0,532	0,284	5,104**	1,910	0,097	0,068	0,204	0,231	0,053	0,726	1,693	0,059	0,059	-0,005
- očekivanja od udomiteljstva					0,097	0,121	0,132					-0,009	-0,009	-0,035
- dobit djeteta					-0,068	-0,066	-0,063					-0,130*	-0,130*	-0,085
- potreba za smjnicama					-0,064	-0,066	0,092					-0,124	-0,124	-0,082
Zadovoljstvo kvalitetom života	0,544	0,296	5,144**	4,534*	0,123*	0,123*	0,164	0,231	0,053	0,689	0,000	-0,001	-0,001	0,028

* p < 0,05

** p < 0,01

potrebom nastavka skrbi o nekome, popunjavanjem viška slobodnog vremena te potrebom za društvom. Sindrom praznog gnijezda označava negativnu, depresivnu reakciju roditelja, ponajprije majke, na odlazak odraslog djeteta od kuće, nego što je znanstveno utvrđen i obrađen kao psihološka pojava (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Međutim, kako se udomitelji u uzorku u prosjeku nalaze u dobi od oko 52 godine, te su uglavnom žene, ne čudi da se upravo prediktor dobi udomitelja pokazao značajnim. Naime, to je dob kada vlastita djeca napuštaju dom i osnivaju vlastitu obitelj ili uspostavljaju samostalno kućanstvo. Kako odrastanje i osamostaljenje vlastite djece uglavnom predstavlja i njihovo fizičko odvajanje od roditelja, nije začuđujuće da je motiv za popunjavanjem praznine u životu izraženiji kod onih udomitelja koji žive u kući, budući da njima ostaje više neiskorištenog praznog stambenog prostora nego udomiteljima koji žive u stanu. Kako su smještajni oblici takvog kućanstva veći, ne čudi niti dobiveni rezultat da je motiv izraženiji kod udomitelja koji, sukladno svojim mogućnostima, udomljavaju i veći broj djece. Pri tome ne smijemo zanemariti tzv. usmenu predaju, odnosno važnost poznavanja udomitelja s nekom drugom udomiteljskom obitelji, koja u skladu s teorijom socijalne razmjene predstavlja važan resurs razmjene unutar socijalne mreže udomitelja, kako u vidu pružanja međusobne podrške, tako i u vidu razmjene iskustva. Naime, prema teoriji socijalne razmjene, postupci i odnosi između udomitelja te drugih dionika uključenih u taj odnos procjenjuju se na osnovi *cost-benefit* analize. Uzmemo li u obzir i nalaze istraživanja da jedino zadovoljan udomitelj može preporučiti udomiteljstvo osobama koje ga okružuju (Triseliotis, Borland i Hill, 2000.), možemo pretpostaviti da udomitelji samo udomiteljstvo percipiraju nagrađujućim iskustvom te da od tuda i dolazi značajnost prediktora poznanstva s nekom drugom obitelji do izražaja. Također, kako su udomitelji u Republici Hrvatskoj uglavnom osobe starije životne dobi, potrebno je istaknuti i važnost socijalne podrške, osobito praktične, koja se pokazala značajnom u odnosu na ovaj motiv, a odnosi se na pomoć u kućanstvu, popravke i slično.

Nadalje, osvrnemo li se na ekstrinzične motive, pojedina istraživanja ukazuju na važnost financijske komponente, kao motiva za postajanjem udomiteljem (Isomaki, 2002.; Buehler, Cox i Cuddeback, 2003.; MacGregor i sur., 2006.). Sukladno tome, i nalazi ovog istraživanja pokazuju postojanje statistički značajne povezanosti prediktora radnog statusa i visine prihoda kućanstva udomitelja s motivom za popunjavanjem percipirane praznine u životu. Kada govorimo o prediktoru radnog statusa, koji u ovom slučaju dijeli populaciju udomitelja u uzorku na nezaposlene i zaposlene, važno je istaknuti da on osim na aktivnost udomitelja na tržištu rada te postojanje vlastitih prihoda po osnovi rada, ukazuje i na postojanje resursa »slobodnog« vremena, koji udomiteljima ostavlja prostor za bavljenje udomiteljstvom.

Budući da rezultati istraživanja pokazuju da je 63% udomitelja u uzorku nezaposleno, njih 28% živi u kućanstvu sa samo jednom osobom koja ima redovite prihode iz rada, te da u 1,4% slučajeva nitko od ukućana nema prihode, nedvojbeno je da je novčana potpora, odnosno popunjavanje kućnog budžeta jedan od bitnih motiva za bavljenje udomiteljstvom. To otvara prostor razmišljanju o udomiteljstvu kao o obliku samozapošljavanja čime se

povećava vjerojatnost da će dijete dobiti adekvatnu brigu. Iako studija koju su proveli Hudson i Levasseur (2002., prema MacGregor i sur., 2006.) govori da većina udomitelja izjavljuje da su im potrebna dodatna financijska sredstva za zadržavanje u ulozi udomitelja, ostala istraživanja (Kirton, 2001.; MacGregor i sur., 2006.; Brown i Campbell, 2007.) pokazuju da financijska komponenta nije osobito važan motivator. Međutim, kako navode MacGregor i sur. (2006.), udomiteljevo percipiranje udomiteljske naknade kao adekvatne može pozitivno utjecati na njegovo zadržavanje u toj ulozi.

U tablici 5. prikazani su i rezultati hijerarhijske regresijske analize blokova prediktorskih varijabli, s kriterijem, tj. altruističnim motivima udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djeteta. Kao što je vidljivo, multipla korelacija između prediktorskih varijabli unutar definiranih blokova nije se pokazala značajnom niti uz razinu rizika od 5%. Povećanje koeficijenta multiple determinacije, nakon uključivanja blokova, također se pokazalo statistički neznačajnim (uz razinu rizika <5%). Iako rezultati istraživanja (Isomaki, 2002.; Rhodes i sur., 2006.) pokazuju da se kao najčešći motiv za postajanje udomiteljem djeteta navodi želja za pružanjem ljubavi i sigurnog doma djetetu, kao i dobročiniteljstvo, te da se u okviru ovoga istraživanja kao najizraženiji intrinzični motivirajući faktor pokazao altruizam, rezultati regresijske analize nisu utvrdili značajan doprinos niti jedne od prediktorskih varijabli u objašnjenju kriterija. Razloge takvom rezultatu možemo tražiti dijelom u načinu na koji se čestice koje ulaze u ovaj motiv postavljene, tj. mogućem davanju društveno poželjnih odgovora od strane udomitelja na njih, kao i u niskoj unutarnjoj pouzdanosti ovog faktora.

Rezultati regresijske analize blokova prediktorskih varijabli s kriterijem, tj. motivom za proširenje obitelji (tablica 6.) pokazuju da multipla korelacija između socio-demografskih varijabli iznosi $R=0,249$ ($p<5\%$), a udio objašnjene varijance u kriteriju 6%. Dodavanjem prediktora koji se odnose na iskustvo u udomiteljstvu, multipla korelacija se povećava i iznosi $R=0,354$ ($p<1\%$), dok je udio objašnjene varijance u kriteriju 13%. U trećem koraku dodavanjem prediktora iskustva učestalosti primanja socijalne podrške multipla korelacija iznosi $R=0,379$ ($p<1\%$), a udio objašnjene varijance 14%. Uvođenjem u model prediktora koji se odnose na stavove o udomiteljstvu, multipla korelacija povećava se na $R=0,400$ ($p<1\%$), a udio objašnjene varijance na 16%. Dodavanjem prediktora koji se odnosi na percepciju kvalitete života udomitelja, multipla korelacija iznosi $R=0,415$ ($p<1\%$), što sada objašnjava 17% varijance u kriteriju. Jedino je promjena koeficijenta multiple korelacije u odnosu na R iz prvog bloka statistički značajna ($p<1\%$).

Kada govorimo o motivima udomitelja za bavljenjem udomiteljstvom iza kojih stoji potreba udomitelja za proširenjem obitelji, među socio-demografskim varijablama, utvrđeno je statistički značajan doprinos varijable stanovanja u objašnjenju tog motiva. Utvrđeno je da je motiv za proširenjem obitelji izraženiji kod onih udomitelja koji žive u kući. Među prediktorima koji se pak odnose na iskustvo u udomiteljstvu, pokazalo se da izraženiji motiv za proširenjem obitelji imaju oni udomitelji koji poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj, koji u udomiteljstvu imaju veći broj udomljene djece te koji se duže bave udomiteljstvom.

Tablica 6.

Doprinos socio-demografskih i psiho-socijalnih obilježja udomitelja operacionaliziranih kroz percipiranu socijalnu podršku, stavove o udomiteljstvu te zadovoljstvo kvalitetom života objašnjenju motiva za bavljenje udomiteljstvom, koji proizlazi iz želje za proširenjem obitelji te religijskih i domoljubnih motiva.

Prediktor	Motiv za proširenjem obitelji						Domoljubni i religijski motivi								
	r	R ²	Ukupni F	F promjena	β	β u zadnjem koraku	rs kriterijem	r	R ²	Ukupni F	F promjena	β	β u zadnjem koraku	rs kriterijem	
1. korak	Obrazovanje	0,249	0,062	1,978*	-0,014	-0,096	-0,058	0,214	0,046	1,441	-0,070	-0,123	-0,122		
	Prihod kućanstva				0,047	0,034	0,032				-0,041	-0,038	0,010		
	Radni status				-0,066	-0,016	-0,055				0,022	0,033	-0,073		
	Broj članova kućanstva				-0,099	-0,288**	0,061				0,197*	0,149	0,126		
	Žive li u kućanstvu i neudomljena djeca				0,013	0,046	0,031				-0,043	-0,042	0,005		
	Bračni status				0,019	-0,006	0,090				0,048	0,012	0,076		
	Veličina naselja				-0,035	0,006	-0,141				-0,001	0,035	-0,063		
	Dob udomitelja				-0,081	-0,137	-0,087				0,137	0,124	0,076		
	Stanovanje u stanu/kući				0,211**	0,156*	0,228				0,012	-0,025	0,073		
	Broj godina bavljenja udomiteljstvom	0,354	0,126	3,185**	6,444**	0,137*	0,123	0,089	0,230	0,053	1,238	0,645	0,043	0,108	
2. korak	Poznanstvo s nekom udomiteljskom obitelji				-0,193**	-0,162*	-0,245				-0,073	-0,035	-0,089		
	Broj udomljene djece				0,169*	0,174*	0,131				0,012	0,004	0,123		
3. korak	Emocionalna i imoralna socijalna podrška	0,379	0,143	2,739**	1,350	-0,047	-0,029	-0,021	0,291	0,085	1,517	2,281	-0,146	-0,122	-0,075
	Financijska podrška				-0,162	-0,149	-0,034				-0,128	-0,138	-0,033		
	Praktična podrška				0,144	0,133	0,080				0,225*	0,217*	0,068		
	Savjeti o udomiteljstvu				0,079	0,083	0,034				0,028	0,045	0,009		
4. korak	Stavovi o udomiteljstvu: - identitet udomitelja	0,400	0,160	2,454**	1,271	0,071	0,042	0,059	0,318	0,101	1,448	1,159	0,098	0,069	0,092
	- očekivanja od udomiteljsva				-0,043	-0,020	-0,104				-0,040	-0,017	0,015		
	- dobrobit djeteta				-0,075	-0,073	-0,064				-0,127*	-0,124	-0,113		
	- potreba za snjemcima				-0,110	-0,112	-0,075				-0,017	-0,019	0,046		
5. korak	Zadovoljstvo kvalitetom života	0,415	0,172	2,542**	3,771	0,122	0,122	0,198	0,336	0,113	1,553	3,394	0,120	0,120	0,162

* p < 0,05

** p < 0,01

Kada su u regresijski model dodani blokovi prediktora koji se odnose na iskustvo učestalosti primanja socijalne podrške, stavova o udomiteljstvu te percipirane kvalitete života udomitelja, nije utvrđen statistički značajan doprinos niti jednog od prediktora u objašnjenju motiva. U konačnom je modelu, koji uključuje sve blokove prediktora, utvrđeno da je motiv izraženiji kod onih udomitelja čije kućanstvo broji manji broj članova, koji poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj te koji stanuju u kući.

Poznato je da u većini društava prevladavaju tradicionalne vrijednosti vezane uz postojanje djece u obitelji te se na to gleda kao na društveno poželjan i vrijedan cilj. Sukladno tome, a imajući u vidu i ostale probleme s kojima se suočavaju, neplodni parovi pokazuju snažnu potrebu za potvrđivanjem u roditeljstvu (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Također, prema istim autorima, osoba može željeti oponašati vlastitu obitelj djetinjstva pa će djeca odrasla u velikim obiteljima željeti i sama stvoriti veliku obitelj. To mogu postići bilo rađanjem, posvojenjem ili udomljavanjem djeteta. Stoga, ne iznenađuju rezultati istraživanja koji kao motive za bavljenjem udomiteljstvom navode jedan ili više razloga povezanih upravo sa željom za roditeljstvom, bilo zato jer ne mogu imati vlastitu djecu, žele proširiti svoju obitelj, žele posvojiti dijete (Isomaki, 2002.; Rhodes i sur., 2006.; MacGregor i sur., 2006.), žele osigurati društvo vlastitom djetetu u cilju dobrobiti biološkog djeteta (Isomaki, 2002.; MacGregor i sur., 2006.) i slično. Sukladno tome, i rezultati ovog istraživanja potvrdili su značajan doprinos važnosti strukture kućanstva udomitelja i stanovanja u objašnjavanju motiva za proširenjem obitelji. Naime, pokazalo se da je motiv izraženiji kod onih udomitelja čija kućanstva broje manji broj članova te žive u kući, što ukazuje na postojanje resursa za udomljavanjem, čak i većeg broja djece. Nadalje, pokazalo se da udomitelji koji se bave udomiteljstvom duži niz godina te imaju poznanstva s drugim udomiteljskim obiteljima imaju i izraženiji motiv za proširenjem obitelji. Razloge tome možemo tražiti u činjenici da udomitelji kroz stjecanje vlastitog iskustva, znanja i vještina te izgradnju vlastite mreže podrške postaju manje ovisni o sustavu socijalne skrbi te realniji u procjenjivanju vlastitih resursa za udomljavanjem više od jednog djeteta (Maclay, Bunce i Purves, 2006.). Također, prema Metcalfe i Humphreys (2002.), iskustvo poznavanja osobe koja se bavi udomiteljstvom ima važnu ulogu kako u informiranju potencijalnih udomitelja o udomiteljstvu, tako i u demistificiranju same uloge udomitelja i formiranju mreže socijalne podrške.

U tablici 6. prikazani su rezultati hijerarhijske regresijske analize blokova prediktorskih varijabli s kriterijem, tj. domoljubnim i religijskim motivima kao motivima udomitelja za bavljenje udomiteljstvom. Multipla korelacija između prediktorskih varijabli u prvom bloku nije statistički značajna niti uz razinu rizika od 5%. Iako se multipla korelacija povećava dodavanjem sukcesivnih blokova, ona ne postaje statistički značajnom, čak niti nakon dodavanja zadnjeg bloka prediktora. Iako su domoljubni motivi i religijska uvjerenja te uz njih povezan osjećaj dužnosti o brizi za druge prepoznati kao motiv za bavljenje udomiteljstvom (MacGregor i sur., 2006.). No, rezultati regresijske analize nisu utvrdili značajan doprinos niti jedne od prediktorskih varijabli u objašnjenju kriterija. Razlog tomu može biti u načinu

M. Laklija: Doprinos socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja objašnjava...

na koji je postavljena čestica te malom broju čestice unutar ovog kriterija, što ukazuje na potrebu uvođenja većeg broja čestica koje bi svojim sadržajem ukazivale kako na religijske tako i na tzv. domoljubne motive te njihove implikacije na udomiteljstvo.

Tablica 7.

Doprinos socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja objašnjenju motiva za bavljenje udomiteljstvom koji proizlazi iz iskustva vlastitog djetinjstva i udomiteljstva

	Prediktor	r	R ²	Ukupni F	F promjena	β	β u zadnjem koraku	r s kriterijem
1. korak	Obrazovanje	0,254	0,064	2,060*		0,021	0,001	-0,039
	Prihod kućanstva					-0,058	-0,098	0,008
	Radni status					-0,041	-0,048	-0,063
	Broj članova kućanstva					0,105	0,121	0,150
	Žive li u kućanstvu i neudomljena djeca					-0,028	-0,070	0,048
	Bračni status					0,012	-0,023	0,094
	Veličina naselja					0,007	0,058	-0,121
	Dob udomitelja					-0,035	-0,092	-0,082
	Stanovanje u stanu/kući					0,196**	0,141*	0,233
2. korak	Broj godina bavljenja udomiteljstvom	0,372	0,138	3,552**	7,573**	0,139*	0,133*	0,106
	Poznanstvo s nekom udomiteljskom obitelji					-0,269**	-0,223**	-0,297
	Broj udomljene djece					-0,086	-0,102	0,090
3. korak	Emocionalna i moralna socijalna podrška	0,415	0,172	3,404**	2,689*	-0,094	-0,068	-0,056
	Financijska podrška					0,069	0,051	0,035
	Praktična podrška					0,098	0,094	0,066
	Savjeti o udomiteljstvu					0,101	0,102	0,075
4. korak	Stavovi o udomiteljstvu: – identitet udomitelja	0,424	0,180	2,828**	0,607	0,021	-0,008	0,113
	– očekivanja od udomiteljstva					-0,056	-0,033	-0,010
	– dobrobit djeteta					-0,040	-0,037	-0,038
	– potreba za smjernicama					0,092	0,090	0,123
5. korak	Zadovoljstvo kvalitetom života	0,438	0,192	2,900**	3,734	0,120	0,120	0,210

* p<0,05

** p<0,01

Multipla korelacija između socio-demografskih varijabli iznosi $R=0,254$ ($p<5\%$). Socio-demografski prediktori prvog bloka objašnjavaju 6% varijance kriterija, tj. motiva za bavljenje udomiteljstvom koji proizlazi iz iskustva vlastitog djetinjstva i udomiteljstva. Dodavanjem u model prediktora koji se odnose na iskustvo u udomiteljstvu, multipla korelacija povećava se i iznosi $R=0,372$ ($p<1\%$), a udio objašnjene varijance u kriteriju 14%. U trećem koraku dodavanjem prediktora koji se odnose na iskustvo učestalosti primanja socijalne podrške, multipla korelacija iznosi $R=0,415$ ($p<1\%$), a udio objašnjene varijance je 17%. Koeficijent multiple korelacije, nakon uključivanja prediktora koji se odnose na stavove o udomiteljstvu, iznosi $R=0,424$ ($p<1\%$), a udio objašnjene varijance 18%. Dodavanjem prediktora koji se odnosi na percepciju kvalitete života udomitelja, multipla korelacija povećava se i iznosi $R=0,438$ ($p<1\%$), dok je udio objašnjene varijance 19%. Promjena koeficijenta multiple korelacije u odnosu na R iz prvog i drugog bloka statistički je značajna.

U konačnom je modelu, kada govorimo o motivima udomitelja za bavljenje udomiteljstvom koji su vezani uz vlastito iskustvo djetinjstva i udomiteljstva, među socio-demografskim varijablama, utvrđen statistički značajan doprinos prediktora stanovanja udomitelja u objašnjenju motiva. Odnosno, utvrđeno je da je motiv izraženiji kod onih udomitelja koji žive u kući. Među prediktorima koji se odnose na iskustvo u udomiteljstvu pokazalo se da izraženiji motiv imaju oni udomitelji koji poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj te oni koji se duže bave udomiteljstvom. Kada su u regresijski model dodani blokovi prediktora koji se odnose na iskustvo učestalosti primanja socijalne podrške, stavova o udomiteljstvu te percipirane kvalitete života udomitelja, nije utvrđen značajan doprinos niti jedne od prediktorskih varijabli u objašnjenju kriterija. U konačnom je modelu, koji uključuje sve blokove prediktora, potvrđen statistički značajan doprinos prediktora poznanstva s nekom udomiteljskom obitelji te dužine bavljenja udomiteljstvom u objašnjenju motiva.

Važnost varijable kojom se procjenjuje iskustvo djetinjstva, a koja indirektno u sebi sadrži percepciju udomitelja o strukturi i odnosima u obitelji te vlastitom doživljaju odrastanja u obitelji djetinjstva, možemo naći u utjecaju i prijenosu obiteljskih vrijednosti, mehanizama oponašanja i identifikacije (Čudina-Obradović i Obradović, 2006.). Naime, za očekivati je da će vlastito iskustvo djetinjstva (više ili manje percipirano sretno), kao i činjenica da su vlastiti roditelji bili udomitelji te poznanstvo s osobom koja je udomitelj djelovati kao intrinzični motivator u pitanju donošenja odluke o bavljenju udomiteljstvom, tj. pomaganja djetetu u potrebi (Redding, Fried i Britner, 2000.). Sukladno tome, i rezultati dobiveni regresijskom analizom pokazuju da udomitelji koji imaju duže iskustvo bavljenja udomiteljstvom te poznanstva s drugim udomiteljskim obiteljima imaju i izraženiji ovaj motiv. Stoga, prilikom regrutiranja udomitelja, Redding, Fried i Britner (2000.) ističu važnost pridavanja pažnje motivacijskoj zrelosti udomitelja, odnosno ističu da je kod onih potencijalnih udomitelja, koji su u djetinjstvu doživjeli roditeljsku deprivaciju, važno utvrditi emocionalne resurse i rezerve za osiguravanje podržavajućeg i njegujućeg odnosa s udomljenim djetetom.

Naravno, kako udomljavanje djeteta zahtijeva i postojanje odgovarajućih uvjeta stanovanja, ne iznenađuje podatak da objašnjenju motiva koji proizlazi iz vlastitog iskustva djetinjstva i udomiteljstva doprinosi varijabla stanovanja, pri čemu izraženiji motiv imaju oni udomitelji koji žive u kući, budući da oni u prosjeku raspolažu većim stambenim prostorom.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Nalazi su pokazali da skala za propitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom, uz postojeća metodološka ograničenja, predstavlja okvir za daljnja istraživanja motiva udomitelja za djecu te unapređenje instrumenta. Kako je faktorskom analizom skale motiva udomitelja za udomiteljstvom utvrđeno postojanje pet faktora, oni su kao kriterijske varijable uvršteni u pet hijerarhijskih regresijskih analiza. Dobiveni rezultati pokazuju da je temeljem varijabli koje se tiču socio-demografskih i psihosocijalnih obilježja udomitelja moguće predviđati njihove doprinose u objašnjenju motiva udomitelja za udomiteljstvom, na način da je: motiv za popunjavanjem praznine izraženiji kod udomitelja koji su starije životne dobi, nezaposleni, koji žive u kući, poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj, imaju veći broj djece, češće primaju praktičnu socijalnu podršku te koji su zadovoljniji kvalitetom života; motivi za bavljenjem udomiteljstvom, iza kojih stoji potreba udomitelja za proširenjem obitelji, izraženiji su kod udomitelja koji stanuju u kući, čije kućanstvo broji manji broj članova, koji poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj, udomljavaju veći broj djece te se duže bave udomiteljstvom, dok je motivi udomitelja koji je vezan uz vlastito iskustvo djetinjstva i udomiteljstva izraženiji kod udomitelja koji stanuju u kući, poznaju neku drugu udomiteljsku obitelj te se duže bave udomiteljstvom. Kako je vidljivo iz dobivenih rezultata, izraženiji je doprinos socio-demografskih obilježja u odnosu na psihosocijalna obilježja u objašnjenju kriterija. To ukazuje na važnost utjecaja objektivnih okolnosti, tj. konteksta udomiteljstva i života udomitelja na njihovu motivaciju za bavljenje udomiteljstvom u odnosu na npr. stavove o udomiteljstvu za koje bi se očekivalo da značajno doprinose objašnjenju motivacije udomitelja, a koji se nisu pokazali prediktivnima u objašnjenju bilo kojeg od promatranih motiva. Mogli bi se reći da takav nalaz ukazuje na moguću povezanost standarda života građana, njihovih stambenim prilikama i percipirane dostupnosti podrške s odlučivanjem na udomiteljstvo te nužnost i odgovornost države da kroz svoje socijalne politike vodi računa o njima pa i u pogledu regrutiranja novih, posebice mlađih, udomiteljskih obitelji. Naime, danas su mladi parovi i obitelji opterećene problemom zapošljavanja i rješavanja stambenog pitanja te se iz tih razloga, unatoč mogućoj senzibiliziranosti i pozitivnim stavovima o udomiteljstvu, nisu u mogućnosti odlučiti na bavljenje njime.

Dobiveni podaci ukazuju na podatak o važnosti iskustva poznanstva s nekom drugom udomiteljskom obitelji, pozitivnog iskustva udomiteljstva te zadovoljstva udomitelja kvalitetom vlastitog života i djecom. Sukladno tome, ne smije se zanemariti tzv. usmena predaja, odnosno da jedino zadovoljan udomitelj može preporučiti udomiteljstvo svojoj

rodbini, prijateljima, susjedima i značajnim drugima koji ga okružuju. Prema istraživanju koje su proveli Triseliotis Borland i Hill (2000.), najveći utjecaj na uspješnost regrutacije udomitelja imaju lokalni indikatori kao što su preporuka značajnih drugih (prijatelja, rodbine, susjeda, svećenika) i lokalni tisak, dok nacionalne inicijative i lokalni autoriteti mogu tome pridonijeti. To navodi na razmišljanje da, prema svemu sudeći, nije slučajno da se na pojedinim područjima (ulicama, naseljima, mjestima, selima i sl.) zamjećuje veće grupiranje udomitelja. Nadalje, faktori poput razvijene dobrosusjedske pomoći, uključenost u grupe podrške, dostupnosti podrške u zajednici, percepcija više kvalitete života mogu smanjiti osjećaj vlastite nekompetentnosti udomitelja te mogu prevenirati nepovoljne ishode i negativnu sliku udomiteljstva (Sheldon, 2004.; MacGregor i sur., 2006.).

U cilju osmišljavanja politike regrutiranja novih udomitelja rezultati istraživanja upućuje na potrebu provođenja kontinuiranih promotivnih strategija i rada na pozitivnoj slici udomiteljstva u lokalnoj zajednici uključujući u te aktivnosti već postojeće udomitelje kao »ambasadore«, približavajući značaj udomiteljstva s aspekta njegovog doprinosa zaštiti dobrobiti djeteta te njegovoj ulozi u socijalnoj politici za djecu i obitelj.

Međutim, prilikom interpretiranja dobivenih podataka važno je navesti neka postojeća metodološka ograničenja provedenog istraživanja kao što su retrospektivni iskazi ispitanika, koji o svojoj motivaciji za udomiteljstvo govore nakon godina iskustva, te ograničenja korištene skale za ispitivanje motiva udomitelja za bavljenje udomiteljstvom djece. Naime, iako je prednost skale u jednostavnosti, brzoi i lakoj primjeni, ozbiljno je njezino metodološko ograničenje vezano uz nisku unutarnju konzistentnost na pojedinim subskalama te nedovoljno čista struktura faktora koju bi trebalo dalje provjeravati na budućim uzorcima, kao i visoka podložnost sudionika istraživanja davanju socijalno poželjnih odgovora. Sukladno tome, rezultate regresijskih analiza koji nisu pokazali značajan doprinos prediktora u objašnjenju kriterija proizašlih iz korištene skale, možemo dovesti u vezu s tim nedostatkom. Preporuke za buduća istraživanja prvenstveno se odnose na proširivanje instrumentarija namijenjenog ispitivanju motiva udomitelja za udomiteljstvom. Nadalje, pri osmišljavanju budućih istraživanja bilo bi dobro provesti istraživanje na uzorku populacije muškog spola, bilo kao nosioca ili partnera nosioca udomiteljskog statusa. Također, budući da su dobiveni podaci dobiveni na osnovi retrospektivnih iskaza postojećih udomitelja, bilo bi dobro ovakav set varijabli primijeniti i prilikom regrutiranja novih/potencijalnih udomitelja. Nadalje, navedenu interpretaciju doprinosa socio-demografskih, psihosocijalnih i drugih varijabli razumijevanju motiva za bavljenje udomiteljstvom svakako bi bilo poželjno provjeriti dodatnim budućim istraživanjima koja bi obuhvatila i detaljnije proučavanje sustava vrijednosti udomitelja, podrijetla obitelji udomitelja, stilova privrženosti u partnerskim i drugim odnosima, stavova o roditeljstvu te istraživanjima razlika u aspiracijama udomitelja vezanim uz obnašanje vlastite uloge u pružanju udomiteljske skrbi.

LITERATURA

1. Ajduković, M. & Sladović Franz, B. (2004). Samoprocjena ponašanja mladih u dječjim domovima i udomiteljskim obiteljima. **Društvena istraživanja**, 13(6), 1031-1054.
2. Alcalay, R., Tyebjee, T., Taplin, S. & O'Loughlin, L. (2002). **Adoption, foster care and concurrent planning: A study of awareness, attitudes, motivations, barriers and implications for communication**. San Francisco: CA7 Community Task Force on Homes for Children.
3. Anderson, G. (2001). The motives of foster parents, their family and work circumstances. **British Journal of Social Work**, 31, 235-248.
4. Baum, A. C., Crase, S. J. & Crase, K. L. (2001). Influences on the decision to become or not become a foster parent. **Families in Society**, 82 (2), 202-213.
5. Beck, R. C. (2003). **Motivacija – teorija i načela**. Jastrebarsko: Naklada Slap.
6. Brajša-Žganec, A. & Kaliterna Lipovčan, Lj. (2006). Kvaliteta življenja, životno zadovoljstvo i sreća osoba koje profesionalno pomažu drugima. **Društvena istraživanja**, 15 (4-5), 713-728.
7. Branica, V. (2006). Razvoj društvene skrbi za djecu u prvoj polovini XX. stoljeća. **Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada**, 13 (1), 47-62.
8. Brown, J. D. & Campbell, M. (2007). Foster parent perceptions of placement success. **Children and Youth Services Review**, 29, 1010-1020.
9. Buehler, C., Cox, M. E. & Cuddeback, G. (2003). Foster parents' perceptions of factors that promote or inhibit successful fostering. **Qualitative Social Work**, 2 (1), 61-83.
10. Butković, A. (2005). Udomiteljstvo u Hrvatskoj - sustav i postojeće stanje. U: Brajša Žganec, A., Keresteš, G. & Kuterovac Jagodić, G. (ur.); **Udomiteljstvo: Skrb o djeci izvan vlastite obitelji**, Zagreb: UISP, 9-14.
11. Cole, S. A. (2005). Foster caregiver motivation and infant attachment: How do reasons for fostering affect relationships? **Child and Adolescent Social Work Journal**, 22 (5-6), 441-457.
12. Crase, S. J., Lekies, K. S., Stockdale, D. F., Moorman, D. C, Vaum, A. C, Yates, A. M., Gillis-Arnold, R. & Riggins-Caspers, K. (2000). The effects of foster parent preservice training on parenting attitudes, foster parenting attitudes, and foster care knowledge. In: Mercer, J. M., Garasky, S. B. & Shelley, M. C. (Eds.), **Redefining family policy: Implications for the 21st century**. Ames, IA: Iowa State University Press.
13. Čudina-Obradović, M. & Obradović, J. (2006). **Psihologija braka i obitelji**. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
14. Denby, R., Rindfleisch, N. & Bean, G. (1999). Predictors of foster parents' satisfaction and intent to continue to foster. **Child Abuse & Neglect**, 23 (3), 287-303.
15. Družić Ljubotina, O., Kletečki Radović, M. & Jelača, N. (2005). Socio-demografska obilježja i iskustva udomiteljskih obitelji. **Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada**, 12 (1), 89-107.

16. Isomaki, V. P. (2002). The fuzzy foster parenting – A theoretical approach. **The Social Science Journal**, 39 (4), 625-638.
17. Ivković, Đ., & Žižak, A. (ur.) (2010). **Udomiteljstvo djece u Hrvatskoj: Analiza stanja i prijedlog smjernica**. Zagreb: UNICEF Ured za Hrvatsku.
18. Kirton, D. (2001). Love and money: Payment, motivation and the fostering task. **Child and Family Social Work**, 6 (3), 199-208.
19. Kletečki Radović, M. & Kregar Orešković, K. (2005). Kvalitativna iskustva udomitelja. **Ljetopis studijskog centra socijalnog rada**, 9 (1), 67-88.
20. Kolar-Dimitrijević, M. (2008). **Đuro Basariček: Socijalno i političko djelovanje**. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Posebna edicija Ljetopisa socijalnog rada.
21. MacGregor, T. E., Rodger, S., Cummings, A. L. & Leschied, A. W. (2006). The needs of foster parents: A qualitative study of motivation, support, and retention. **Qualitative Social Work**, 5 (3), 351-368.
22. Maclay, F., Bunce, M. & Purves, D. (2006). Surviving the system as a foster carer. **Adoption and Fostering**, 30 (1), 29-38.
23. Majdak, M. (2006). Crtice iz povijesti socijalnog rada s djecom i mladima koja su odrasla u rizičnim okolnostima. **Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada**, 13 (1), 85-101.
24. Martinović, M. (1991). Stručna briga za obitelj kao alternativa u institucionalnim oblicima zaštite u Jugoslaviji. **Socijalna zaštita**, (33-35), 31-39.
25. Metcalfe, F. & Humphreys, C. (2002). Fostering action research and action research in fostering. **Qualitative Social Work**, 1(4), 435-450.
26. Pavolini, E. & Ranci, C. (2008). Restructuring the welfare state: Reforms in long-term care in Western European countries. **Journal of European Social**, 18 (3), 246-259.
27. Priebe, S., Huxley, P, Knight, S. & Evans, S. (1999). Application and results of Manchester short assessment of quality of life (MANSA). **International Journal of Social Psychiatry**, 45 (1), 7-12.
28. Puljiz, V., Bežovan, G., Šučur, Z. & Zrinščak S. (2005). **Socijalna politika. Povijest – Sustavi – Pojmovnik**. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
29. Redding, R. E., Fried, C. & Britner, P. A. (2000). Predictors of placement outcomes in treatment foster care: Implications for foster parent selection and service delivery. **Journal of Child and Family Studies**, 9 (4), 425-447.
30. Rhodes, K., Cox, M. E., Orme, J. G. & Coakley, T. (2006). Foster parents reasons for fostering and foster family utilization. **Journal of Sociology and Social Welfare**, XXXIII (4), 105-125.
31. Rodger, S., Cummings, A. & Leschied, A. W. (2006). Who is caring for our most vulnerable children? The motivation to foster in child welfare. **Child Abuse & Neglect**, 30 (10), 1129-1142.
32. Sarason, I. G., Levine, H. M., Basham, R. B. & Sarason, B. R. (1983). Assessing social support: The social support questionnaire. **Journal of Personality and Social Psychology**, 44, 813-832.

33. Sellick, C. (2011). Independent fostering providers predators or pioneers, partners or procured? **Adoption & Fostering Journal**, 35 (1), 33-43.
34. Sheldon, J. (2004). »We need to talk«: A study of working relationships between field social workers and fostering link social workers in Northern Ireland. **Child Care in Practice**, 10 (1), 18-36.
35. Shireman, J. F. (2009). **Improving children's experiences in foster care: foster parent ideas, 1-32**. Preuzeto s: www.forumonpublicpolicy.com/spring09papers/archive-spr09/shireman.pdf (12.8.2011.).
36. Testa, M. T. & Shook, K. S. (2002). The gift of kinship foster care. **Children and Youth Services Review**, 24 (1 -2), 79-108.
37. Touliatos, J., Perlmutter, B. F. & Straus, M. A. (2001). **Handbook of family feasurement techniques**. Volumes 1-3. Sage Publications, Inc.
38. Triseliotis, J., Borland, M. & Hill, M. (2000). **Delivering foster care**. London: BAAF.
39. Whiting, J. B. & Huber, P. L. (2007). Significant stress and real rewards: The ecological and ambiguous experiences of foster parents. **Relational child and youth care practice**, 20 (2), 9-20.
40. Zakon o socijalnoj skrbi (2011). **Narodne novine**, br. 57/2011.
41. Zvonarević, M. (1989). **Socijalna psihologija**. Zagreb: Školska knjiga.

Maja Laklija

Faculty of Law, Zagreb

Department of Social Work

CONTRIBUTION OF FOSTER PARENTS' SOCIO-DEMOGRAPHIC AND PSYCHOSOCIAL CHARACTERISTICS IN EXPLAINING MOTIVES FOR PROVIDING FOSTER CARE TO CHILDREN

SUMMARY

Current knowledge about the foster parents' motives for providing foster care refers to motivational processes which include a range of psychosocial processes responsible for the intensity, direction and persistence of foster parents' efforts to provide foster care, achieve a certain goal and keep their foster parents' role. Since in Croatia there has not been any research focusing on foster parents' motives, the aims of the article are: (1) to verify psychometric characteristics of the scale for examining foster parents' motives for foster parenting and (2) to determine the correlation between socio-demographic and psychosocial characteristics of foster parents with foster parenting motives. The research was conducted among 279 foster mothers in Croatia. The results suggest that the most prominent motivating factors are altruism and filling a gap in a person's life. Somewhat less prominent motives are based on their own experience of childhood and foster care, a desire for a child or expanding the family as well as religious and patriotic motives. The results of a hierarchical regression analysis reveal that based on socio-demographic and psychosocial characteristics of foster parents it is possible to predict their contribution in explaining foster parents' motives for foster care. The results also suggest some guidelines for elaborating possible modalities of potential foster parents' recruitment.

Key words: motives, foster care of children, socio-demographic and psychosocial characteristics.